

Márkus Eszter

Egyetemes Állam- és Jogtörténet Tanszék

Témavezető: Nagyné Szegvári Katalin

FIDUCIÁRIS TAGI FELELŐSSÉG AZ USA TÁRSASÁGI JOGÁNAK TÖRTÉNETÉBEN A *MEINHARD V. SALMON* ESET ISMERTETÉSE

I. Bevezetés

Az angolszász jog, így a társasági jog fejlődésében – tekintettel a *stare decisis* rendszerre – egyes bírósági döntéseknek kiemelkedő jelentősége van. Ugyan a társasági formákat az újkortól kezdődően fokozatosan az angolszász államok is törvényi szinten szabályozták, azonban azok értelmezése, továbbfejlesztése és a joghézagok kitöltése továbbra is a bírói gyakorlat feladata maradt. Eltérően a kontinentális jogrendszertől, az angolszász bíróságok gyakorlata nem csupán a jogalkotó által elfogadott jogszabályok alkalmazására, hanem azok értelmező továbbfejlesztésére is irányult.

Mindezek következtében az Egyesült Államok társasági joga történetének és fejlődésének tanulmányozásához nem elegendő a vonatkozó jogszabályok és azok módosításainak ismerete, hanem szükséges bizonyos iránymutató bírósági döntések elemzése is. Ezen döntések közül a jelen rövid tanulmányban egy 1928-ban az Egyesült Államokban született bírósági határozatra kívánom felhívni a figyelmet, amely a társasági tagok felelősségét egy sajátos szempontból világítja meg, és amely logikusan felépített, briliáns indokolásánál fogva közel száz éven át nagy hatást gyakorolt a társasági jogi jogalkotásra és ítélkezésre, valamint kiemelkedő jelentőséggel bír napjainkban is.

A jelen tanulmányban – terjedelmi korlátok folytán – kizárólag a jogeset ismertetésére szorítkozom; a jogeset részletes elemzése egy hosszabb tanulmány tárgyát képezi.

II. Mi az a fiduciáris felelősség?

A *fiduciary*, *fiduciary duty*, *fiduciary liability* egy sajátos szerződési feltétel, nevezetesen az „önzetlenség” kötelezettsége, amely ellenkező megállapodás hiányában érvényesül abban az esetben, amikor valamely tulajdonos – azaz a dolog feletti ellenőrzésre, valamint a dologból folyó hasznok szedésére jogosult személy – meg nem határozott időtartamra a dolog feletti irányítás jogát egy másik személy részére engedi át.¹

---

¹ Prof. Larry E. RIBSTEIN (Mildred Van Voorhis Jones Chair in Law): The Structure of the Fidu-

Más megfogalmazás szerint a *fiduciary duty* a legnagyobb fokú jóhiszeműség, bizalom, felelősség és őszinteség, amellyel a megbízott a megbízója felé tartozik; a megbízó felé a legszigorúbb gondossággal és lojalitással való cselekvés kötelezettsége, a megbízó érdekeinek elsődleges szem előtt tartásával.²

III. Az ismertetendő jogeset jelentősége

A *Meinhard v. Salmon* eset kiemelkedő voltát³ mutatja, hogy a megszületése óta eltelt közel száz év alatt az Egyesült Államok bíróságai 1082 alkalommal hivatkoztak rá közzétett döntéseikben, melyből csupán 5 volt negatív tartalmú idézés.⁴ Ezek között nemcsak az Egyesült Államok, de más angolszász államok bíróságainak hivatkozásai is megtalálhatók: az ausztrál bíróságok legalább 4 alkalommal, míg a kanadai bíróságok legalább 11 alkalommal utaltak ezen jogesetre; végül egy hongkongi bírósági hivatkozás is ismert.⁵ A vizsgált bírósági határozatra a WESTLAW adatbázisában összesen 3.954 db utalás található.⁶

Mindezeket túl az Egyesült Államokban gyakorlatilag valamennyi gazdasági szervezetekkel és társaságokkal foglalkozó tankönyv és jogesetgyűjtemény (*casebook*) tartalmazza a vizsgált eset rövid kivonatát és ismertetését.⁷ A napjainkban született bírósági döntések kifejezetten utalnak arra, hogy a *Meinhard v. Salmon* esetben kifejtett iránymutatás továbbra is mérvadó.⁸

ciary Relationship, Illinois Law and Working Paper Series, Working Paper No. LE03-003 (http://papers.ssrn.com/pape.tar?abstract_id=397641)

² Black's Law Dictionary, Eight Edition, Bryan A. Garner Editor in Chief, 2004, Thomson - West

³ Robert W. HILLMAN (Professor of Law, University of California, Davis): Business Partners As Fiduciaries: Reflection on the Limits of Doctrine, 22 Cardozo L. Rev. 51

⁴ WESTLAW KEYCITE-REFS 249 N.Y. 458 (2009. október 24-i lekérdezés szerint)

⁵ WESTLAW KEYCITE-REFS 249 N.Y. 458 (2009. október 24-i lekérdezés szerint)

⁶ 2009. október 24-i lekérdezés szerint

⁷ Geoffrey P. MILLER (Stuyvesant P. Comfort Professor of Law, New York University): *Meinhard v. Salmon*, New York University Law and Economics Working Papers, NELLCO, 2007 (http://lsr.nellco.org/nyu_lewp/105); a hivatkozott munkák a következők: William T. ALLEN, Reinier KRAAKMAN & Guhan SUBRAMANIAN, Commentaries and Cases on the Law of Business Organizations, 2d ed. 45 (2007); Jesse H. CHOPER, John C. COFFEE, Jr. & Ronald J. GILSON, Cases and Materials on Corporations 731 (6th ed. 2004); Melvin Aron EISENBERG, Corporations and Other Business Organizations 71 (9th ed. 2005); William A. KLEIN, J. Mark RAMSEYER & Stephen M. BAINBRIDGE, Agency, Partnerships, and Limited Liability Entities: Unincorporated Business Associations 202 (2nd Ed. 2007); William A. KLEIN, J. Mark RAMSEYER & Stephen M. BAINBRIDGE, Business Associations: Agency, Partnerships, and Corporations: Cases and Materials 109 (6th ed. 2006); Robert W. HAMILTON and Jonathan R. MACEY, Cases and Materials on Corporations including Partnerships and Limited Liability Companies 67-71 (9th ed. 2005)

⁸ In re Cupples, 952 S.W.2d 226, 235 (Mo. 1997)

IV. A vizsgált eset tényállása New York Állam Legfelsőbb Bíróságának ítélete szerint

1902. április 10. napján a perben félként nem szereplő Louisa M. Gerry mint bérbeadó és Walter J. Salmon, a per alperese mint bérlő bérleti szerződést kötöttek a Hotel Bristol megnevezésű ingatlanra, amely New Yorkban a Negyvenkettedik utca és az Ötödik sugárút északnyugati sarkán állt.⁹ A bérlet időtartama 20 év volt, kezdő napja 1902. május 1. napja, záró napja pedig 1922. április 30. napja volt. A bérleti szerződésben a bérlő vállalta, hogy a hotel épületét átalakítja, abban üzlethe-lyiségeket és irodákat hoz létre, melynek teljes költségét a szerződés 200.000 USD-ben határozta meg. Az átalakításokkal létrehozott beruházások az ingatlan részévé váltak.

Az átalakításokhoz szükséges összeg előteremtése céljából Mr. Salmon szerző-dést kötött Morton H. Meinharddal, a jelen per felperesével, aki korábban a textiliparban tevékenykedett, egy *joint venture* létrehozása végett. Ezen szerződés szerint Mr. Meinhard kifizette Mr. Salmon részére az építkezésekhez szükséges összeg felét, Mr. Salmon pedig cserébe az első 5 évben az ingatlan üzemeltetéséből származó nettó profit 40%-át, míg a fennmaradó további 15 évben a nettó profit 50%-át adta át Mr. Meinhard részére. Az esetleges veszteségeket a szerződéses felek egyenlő arányban viselték; ha pedig a vállalkozás nem lett volna nyereséges, Mr. Meinhardnak semmilyen követelése sem lehetett Mr. Salmonnal szemben. Az épü-lettel kapcsolatos valamennyi ügy intézésére Mr. Salmon volt egyedül jogosult. Ezen szerződést a felek kétszer módosították, 1905-ben és 1908-ban; az utóbbi módosítás során a jogviszonyukra mint közös érdekeltségre, közös tulajdonra utaltak.¹⁰

A kezdeti években a *joint venture* veszteségesen működött, később azonban ez megvál-tozott, és komoly nyereséget eredményezett Mr. Salmon és Mr. Meinhard részére.¹¹

Eközben a Hotel Bristol tulajdonosává Elbridge T. Gerry vált, aki a környéken több egyéb ingatlanal is rendelkezett. Mr. Gerry ezen ingatlanait együtt kívánta volna bérebe adni hosszú távra, egyetlen bérlő részére, azzal a céllal, hogy az új bérlő az épületeket bontsa le, és hozzon létre egy új felépítményt a meglévő épüle-tek helyén. Ezzel a tervvel 1921-ben több befektetőt és üzletembert is megkeresett, azonban nem járt sikerrel. Végül 1922 januárjában, kevesebb, mint 4 hónappal a Hotel Bristol bérleti szerződésének lejártá előtt Mr. Gerry ugyanezen célból tárgya-lásokat kezdett Mr. Salmonnal, melynek eredményeként 1922. január 25. napján Mr.

---

⁹ Geoffrey P. MILLER (Stuyvesant P. Comfort Professor of Law, New York University): Meinhard v. Salmon, New York University Law and Economics Working Papers, NELLCO, 2007 (http://lsr.nellco.org/nyu_lewp/105)

¹⁰ 223 A.D. 663, 229 N.Y.S. 345; „to devote such time and attention as may be necessary for furthering our joint interests in the building” és „this agreement shall bind both of us for the remainder of our ownership of the lease of the said premises”

¹¹ Időközben adóelkerülési célból Mr. Meinhard a *joint venture*-ben fennálló érdekeltségét a felesé-gére átruházta, azonban azt a per időszakára már visszakapta, így ez a körülmény az eset elem-zésekor jelentőséggel nem bír; arra az eljáró bíróságok sem fordítottak kiemelt figyelmet; ezért ennek vizsgálatát a jelen tanulmányban mellőzöm

Gerry mint bérbeadó és a *Midpoint Realty Company* – Mr. Salmon kizárólagos tulajdonában álló társaság – mint bérlő szerződést kötöttek valamennyi ingatlan bérletére.

A megkötött új bérleti szerződés feltételei a következők voltak: a bérlet időtartama 20 év, amely azonban bármely szerződéses partner kívánsága alapján mindösszesen 80 évre megújítható; a fennálló épületek 7 évig változatlanul megmaradnak; 7 év után valamennyi épület lebontandó, és a teljes területen egy új épület alakítandó ki, melynek költségét 3.000.000 USD-ban határozták meg; a bérleti díj – amely a Hotel Bristol vonatkozásában korábban 55.000 USD volt – 350.000 USD és 475.000 USD között került megállapításra; a bérlő kötelezettségeinek teljesítése biztosítására Mr. Salmon kezességet vállalt mindaddig, amíg az új épület felépítésre és teljes egészében kifizetésre kerül.

Az új bérlet lehetőségéről, a Mr. Gerryvel folytatott tárgyalásokról, egyáltalán a projekt létéről Mr. Salmon Mr. Meinhardot nem tájékoztatta. Mr. Meinhard 1922 februárjában értesült először ezen új bérletről, akkor, amikor az már kész tényévé vált. Miután tudomást szerzett róla, Mr. Meinhard követelte Mr. Salmontól, hogy az új bérleti szerződést tekintsék úgy, hogy az a *joint venture* vagyonának részét képezi, természetesen azzal, hogy a Mr. Salmon által vállalt kezesség kötelezettségét ő is vállalja. Miután ezt Mr. Salmon visszautasította, Mr. Meinhard peres eljárást kezdeményezett.

V. A peres eljárás történetének rövid bemutatása

Mr. Meinhard 1922. júliusában keresetet nyújtott be Mr. Salmonnal szemben fiduciáris kötelezettség megszegésére hivatkozva, és kérte, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy a bérleti jog mint *trust* a *joint venture* eszközeinek részét képezi.

Mr. Meinhard keresetét az elsőfokú bíróság részéről eljáró Abel Blackmar bíró¹² részben alaposnak találta, és megállapította, hogy a felek között fiduciáris jogviszony jött létre, a Hotel Bristol bérletében a *joint venture* tagjaiként mindketten érdekelték voltak, így Mr. Meinhardnak méltányolható érdekeltsége volt az újonnan megkötött bérletben is, amelyet a Mr. Salmonnal kötött szerződés tartalma határozott meg. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság kimondta, hogy a felek közötti jogviszonyokra a *partnership* szabályait kell alkalmazni.¹³ Erre tekintettel az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az új bérleti szerződésben Mr. Meinhard 25%-os mértékű részesedéssel rendelkezik. Mr. Meinhard részesedésének korlátozása azon alapult, hogy az elsőfokú bíróság meglátása szerint Mr. Meinhardot csak azon terület bérletének fele illette meg, amely a Hotel Bristol épületével, azaz a korábbi bérlet tárgyával egyezett meg, ez pedig az elsőfokú bíró szerint a teljes új bérlet negyedével volt azonos.

Az elsőfokú ítélet ellen mindkét fél fellebbezett. A fellebbezés folytán eljárás másod-

¹² New York államban az elsőfokú bíróság megnevezése „*Supreme Court*”; az elsőfokon eljáró bíróra „*referee*” vagy „*referee judge*” megnevezéssel utalnak

¹³ 223 A.D. 663, 229 N.Y.S. 345

fokú bíróság (*New York Supreme Court, Appellate Division, First Department*) 1928. június 1. napján hozott határozatával az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és a felperes, Mr. Meinhard méltányolható érdekeltségét az újonnan kötött bérleti szerződés vonatkozásában a teljes bérlet felében állapította meg azzal, hogy a felperes kapcsolódó kötelezettségei is ezen arányhoz igazodnak.¹⁴ Utalt ugyanakkor arra a másodfokú bíróság, hogy a Mr. Meinhard és Mr. Salmon közötti jogviszony tartalmával és minősítésével kapcsolatban az elsőfokú bíróság megállapításaival teljes mértékben egyetértett.

A másodfokú ítélet megosztotta az eljáró bíróságot: az öt bíróból csak három támogatta; a további két bíró álláspontja az volt, hogy Mr. Meinhardot csak 30%-os részesedés illeti meg, amelynek mértéke az egyes ingatlanok hasznos bérbé adható alapterületéhez igazodott. Ezzel szemben a többségi vélemény kimondta, hogy a pontos elkülönítés és az arány megállapítása lehetetlen; a jogalap nélküli gazdagodás és restitúció elvét alkalmazva a hátrányos jogkövetkezményeket Mr. Salmon, az alperes terhére állapította meg arra figyelemmel, hogy ő volt az, akinek a magatartása az egész bonyodalmat okozta.

A másodfokú ítélettel szemben az alperes, Mr. Salmon terjesztett elő jogorvoslati kérelmet, melyben New York Állam Legfelsőbb Bírósága (*New York Court of Appeals*) járt el.

A végső ítélet 1928. december 31. napján született meg; a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság határozatát részben megváltoztatta, és megállapította, hogy Mr. Salmon döntésétől függően a bérlethez kapcsolódó *trust* helyett a Mr. Salmon kizárólagos tulajdonában álló társaság részvényeihez kapcsolódó *trust* áll fenn Mr. Meinhard és Mr. Salmon között azzal, hogy a részvények fele, valamint további egy részvény Mr. Salmont, míg a részvények fennmaradó, kisebbik fele Mr. Meinhardot illeti meg; mindezekon túl a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság határozatát helybenhagyta. Az ítélet jogi indokolása a bíróság elnökének, Chief Judge Benjamin Cardozo nevéhez fűződik, melyhez Cuthbert Pound, Frederick Crane és Irving Lehman bírák is csatlakoztak.

A többségi véleménnyel szemben William S. Andrews különvéleményt fogalmazott meg, melyhez Henry Kellogg és John F. O'Brien bírák csatlakoztak. Álláspontjuk szerint mindkét ítélet hatályon kívül helyezésének és az elsőfokú bíróság új eljárásra való utasításának volna helye. Ch. J. Cardozo és Judge Andrews munkássága alatt nem ez volt az első eset, hogy ellentétes véleményen voltak valamely ügygel kapcsolatban; a *Palsgraf v. Long Island Railroad*¹⁵ ügyben és a *People v. Westchester County National Bank*¹⁶ ügyekben is más álláspontot képviseltek.

---

¹⁴ 223 A.D. 663, 229 N.Y.S. 345

¹⁵ 248 N.Y. 339, 162 N.E. 99 (1928)

¹⁶ 231 N.Y. 465, 132 N.E. 241 (1921)

VI. Az ítélet indokolása - többségi álláspont

A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy Mr. Meinhardnak és Mr. Salmonnak egymás irányába a *joint venture* létrehozása folytán a *partnership* tagjaihoz hasonló kötelezettsége, fiduciáris felelőssége állt fenn, amely a legnagyobb fokú hűséget, lojalitást¹⁷ feltételezi egymás irányában. Ennek következtében létezhetnek olyan cselekmények, amelyek bár egymástól független felek között, szokásos piaci feltételek mellett¹⁸ megengedhetőek, azonban tiltottak mindazok számára, akiket fiduciáris kötelezettség terhel, figyelemmel arra, hogy a megbízottat (*trustee*) a piaci erkölcsöknél szigorúbb kötöttségek terhelik.

Cardozo elhíresült és gyakran hivatkozott kijelentése szerint ilyen jogviszonyban nem önmagában a tisztesség, hanem a legnagyobb fokú becsületesség az elvárt magatartás mértéke.¹⁹ Utalt arra, hogy az *equity* bíróságok állandó, egységes gyakorlata hajlíthatatlan szigorral vizsgálja meg azokat a kérelmeket, amelyek a megoszt-hatatlan lojalitás²⁰ szabályát lerontó bizonyos sajátos kivételekre hivatkoznak.²¹ Csak ezáltal határozható meg azok magatartásának elvárt mértéke, akik egymás iránt fiduciáris kötelezettséggel tartoznak, magasabb szinten, mint ami általánosságban a tömegetől elvárható.²² Ezt a magasabb szintű elvárást a Legfelsőbb Bíróság tudatosan nem kívánta csökkenteni.

A külső szemlélő, így Mr. Gerry számára is úgy tűnhetett, hogy Mr. Salmon az egyedüli bérlője volt a Mr. Gerry tulajdonában álló ingatlanok közül a legjelentősebbnek, a Hotel Bristolnak. Ezzel szemben azonban Mr. Salmon egy *joint venture* egyik tagjaként bérelte azt, melynek folytán őt a partnere irányába fiduciáris kötelezettség terhelte. Amennyiben ezt a tényt Mr. Gerryvel közölte volna, megalapozottan feltehető, hogy Mr. Gerry az ajánlatát mindkét fél elé tárta volna. Mr. Salmon közölhette volna Mr. Meinharddal is, hogy milyen ajánlatot kapott Mr. Gerrytől, és ebben az esetben mindkettejüknek lehetősége lett volna egymással versenyezni az új bérllet elnyeréséért. Amennyiben Mr. Salmon így járt volna el, további kötelezettsége a *joint venture* irányába akkor sem állt volna fenn, ha elnyerte volna a bérlleti jogot.

Mr. Salmon magatartásával kapcsolatban a lényegi probléma tehát abból adódott,

¹⁷ „*duty of the finest loyalty*”

¹⁸ „*acting at arm's length*”

¹⁹ „*Not honesty alone, but the punctilio of an honor the most sensitive, is then the standard of behavior.*”

²⁰ „*rule of undivided loyalty*”: ha a megbízott viszonya a *trust* tárgyához olyan, hogy az érdekei ellentétesek lehetnek a *trust* vagyon érdekeivel, akkor felelős az ezzel összefüggésben keletkezett veszteségekért, jóhízműségétől vagy az általában elvárható gondosság tanúsításától függetlenül; *City Bank Farmers Trust Co. v. Cannon*, 291 N.Y. 125, 51 N.E.2d 674 (1943); *Munson v. Syracuse G. & C. Ry.*, 103 N.Y. 58, 8 N.E. 355 (1886); *Dutton v. Willner*, 52 N.Y. 312 (1873); *Columbia Law Review*, Vol. 48, No. 3 (Apr., 1948), 466-468. o.

²¹ *Wendt v. Fischer*, 243 N.Y. 439, 444

²² „*than that trodden by the crowd*”

hogy elzárta a társa elől annak lehetőségét – melyről ő is, mint a *joint venture* tagja szerzett tudomást –, hogy a bérleti jog folytatásával kapcsolatos előnyökből részesüljön. Mr. Salmon ezen eljárásának következménye a Legfelsőbb Bíróság határozata szerint a Mr. Meinhard és Mr. Salmon között fennálló jogviszony opcionális meghosszabbítása Mr. Meinhard előnyére, figyelemmel arra, hogy ennek lehetőségétől Mr. Salmon öt megfosztotta.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint nem feladata a bíróságnak annak vizsgálata, hogy ha a megfelelő tájékoztatás megtörtént volna, az vajon miféle eltéréseket eredményezhetett volna: a bérbeadó vajon az ingatlanokkal foglalkozó Mr. Salmont, vagy a textiliparban jártas, ámde nagyobb vagyonnal rendelkező Mr. Meinhardot választotta volna új bérlőként; vagy Mr. Meinhard esetleg meg tudta volna győzni a bérbeadót a Hotel Bristol korábbi bérleti szerződésének változatlan tartalom mellett való meghosszabbításáról. Ezen eshetőségek vizsgálatát a Legfelsőbb Bíróság visszautasította. Miután Mr. Salmon volt a képviseleti joggal rendelkező tag, hallgatásából Mr. Meinhard alappal feltételezte, hogy a bérlet meghosszabbításra került, amely nem lett volna kizárt abban az esetben, ha a bérbeadó nem állapodott volna meg Mr. Salmonnal egy számára sokkal kedvezőbb megoldásban. Tekintettel arra, hogy a *joint venture* képviselétére kizárólag Mr. Salmon volt jogosult, ezért őt tájékoztatási kötelezettség terhelte Mr. Meinhard felé, mivel kizárólag ennek teljesítése esetén kerülhettek volna a felek egyenlő helyzetbe.

A Legfelsőbb Bíróság megvizsgálta a felek képviselői által hivatkozott korábbi bírósági döntéseket, precedenseket is, és arra az eredményre jutott, hogy azok egyike sem igazán hasonló tényállásra vonatkozik; ugyanakkor a lényegi elv mindegyikben megegyezik: az egyik partner sem használhatja ki a saját előnyére a bérleti jog meghosszabbítását; még akkor sem, ha annak kezdete a *partnership* időtartama utánra esik.²³ Ugyanakkor a jelen esetben nem teljes mértékben a bérleti jog meghosszabbításáról van szó, figyelemmel az új szerződés sok egyéb kikötésére. Egy másik döntésből kiolvasható az az álláspont, mely szerint bár a bérleti jog kizárólag saját javára való meghosszabbítására egyik partner sem jogosult, ugyanakkor mindegyik partner jogosult arra, hogy megvásárolja a korábban bérelt ingatlant akkor, ha nyilvánosan és tisztességesen jár el,²⁴ alattomos eljárással, titokban ugyanakkor ezt nem teheti meg.

A korábbi bírói döntésekből általánosságban levonható következtetés tehát az, hogy sem az ingatlan megvásárlása, sem a bérleti jog megújítása nem tisztességes akkor, ha azt valamely partner titokban, a tájékoztatási kötelezettség megsértésével teszi meg. Figyelemmel arra, hogy egy vállalkozás jó hírneve, vevőköre, üzleti kapcsolatai (*good will*) összefüggnek többek között a székhelyeként, telephelyeként használt ingatlan birtoklásának folytonosságával,²⁵ ezt is megsértené, ha ezt az ingatlant a vállalkozásban részt vevő valamely partner minden korlátozás nélkül jogosult volna megvásárolni.

²³ Mitchell v. Reed, 61 N.Y. 123; 84 N.Y. 556

²⁴ Anderson v. Lemon, 8. N.Y. 236

²⁵ Matter of Brown, 242 N.Y. 1,7

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint nem határozható meg előre azon szerződések és tranzakciók köre, melyek a megoszthatatlan lojalitás szabályával ellentétesek volnának. Az mindenesetre bizonyos, hogy ha valamely partner számára a *partnership*-ben betöltött pozíciójánál fogva lehetőség nyílik bizonyos ügyletek megkötésére, köteles lesz arra, hogy a társai érdekeivel szemben ne a saját érdekeit érvényesítse, hanem ha valamely előnyhöz jut, arról a társait is tájékoztassa.²⁶ Az is bizonyos ugyanakkor, hogy egyes speciális esetekben ha a képviseleti joggal rendelkező tag valamely különleges, ezen jogából adódó lehetőséggel él, az nem feltétlenül minősül visszaélészerű joggyakorlásnak.²⁷ Ha tehát az egymással ellentétes következmények függvényében bizonyos lehetőségekkel élni és visszaélni is lehetséges, a tények birtokában lévő személynek kell választania közülük, a helyes döntést meghozva. Amennyiben választása nem nyilvánvalóan helytelen, azt a bíróság nem vizsgálhatja felül.

A Legfelsőbb Bíróság azon az állásponton volt, hogy Mr. Salmon nem szándékosan tévesztette meg partnerét; sokkal valószínűbb, hogy jóhiszeműen azt feltételezte, hogy a *joint venture* végének közeledtével figyelmen kívül hagyhatja a társa érdekeit, és az ügyletet megkötheti kizárólag saját maga számára, hiszen ő a *joint venture*-ben nem csupán pénzzel, de a munkájával és az idejével is részt vett, és azt sikerre vezette; és Mr. Meinhard, aki ugyan pénzt adott, azonban sem a munkáját, sem az idejét nem fordította a vállalkozásra, busásan ki lett fizetve. Ugyanakkor ezen gondolatmenetre figyelemmel fontos hangsúlyozni azt is, hogy Mr. Salmon nem csupán Mr. Meinhard társa volt, hanem ő volt az üzletvezetésre jogosult tag is;²⁸ ennél fogva a megoszthatatlan lojalitás szabálya vele szemben is könyörtelenül, mindenképp felett érvényesült.²⁹

Más lett volna a helyzet akkor, ha nem állt volna fenn kapcsolat a között a tevékenység között, melyet a vállalkozás képviseletében folytatott, és azon lehetőség között, amely számára, mint a képviseletre jogosult tag számára nyílt.³⁰ Ha például Mr. Salmon olyan ajánlatot kapott volna Mr. Gerrytől, amely egy távolabbi ingatlan bérletére vonatkozott volna, az ennek folytán szerzett előnyöket megtarthatta volna saját maga számára. Azonban a jelen esetben az új bérlet az eredeti bérlet meghosszabbítása és kiterjesztése volt; így annak az üzletvezető tagnak, aki a társai tájékoztatása nélkül egy ilyen helyzetet kihasznál, méltán tehető szemrehányás az efféle alattomos, vagy az elvárható őszinteséget mellőző magatartása miatt. Ez a fajta magatartás méltányossági alapon nem nyerhet jóváagyást.

A felperes, Mr. Meinhard méltányolható érdekeltiségén túl annak formája és tartalma is kérdésként merül fel. A *trust* a bérlethez kapcsolódott, amelynek jogosultja az alperes, Mr. Salmon társasága volt. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a

²⁶ Cassels v. Stewart, 6 App. Cas. 64, 73

²⁷ Matter of Biss, 1903, 2 Ch. 40; Clegg v. Edmondson, 8 D.M. & G. 787, 807

²⁸ Clegg v. Edmondson, 8 D.M. & G. 787, 807

²⁹ Wendt v. Fischer, 243 N.Y. 439

³⁰ Latta v. Kilbourn, 150 U.S. 524

trust-nak Mr. Salmon választásától függően nem a bérlő, hanem Mr. Salmon részvényeihez kell kapcsolódnia. Ez a különbségtétel akkor válhat jelentőssé, ha a bérlő a bérleti jogát tovább kívánja engedélyezni, melyet a bérbeadó hozzájárulásával egyébként szabadon megtehet. Másrészt a részvények egyenlő mértékben való elosztása egyéb nehézségekhez is vezethet; így például megfoszthatja Mr. Salmon attól, hogy a vállalkozást – a korábbiakkal egyezően – egymaga irányítsa. Mindezek alapján a felperesnek, Mr. Meinhardnak juttatott részvények számát úgy kellett meghatározni, hogy Mr. Salmon számára a vállalkozás irányítása továbbra is megmaradjon. Ezért döntött úgy a Legfelsőbb Bíróság, hogy Mr. Salmon a részvények felére és még további egy részvényre jogosult.

A Legfelsőbb Bíróság egyetértett a másodfokú bírósággal abban a körben, hogy Mr. Meinhard méltányolható érdekeltsége a teljes bérlet feléhez igazodik, nem pedig bizonyos meg nem osztható rész feléhez, arra is figyelemmel, hogy a teljes terület kulcsa egy épület, a Hotel Bristol volt. Mr. Salmon, mint az új bérlő, és mint a bérlő keze, joggal tiltakozhatna abban az esetben, ha a bíróság Mr. Meinhard felelősségét nem Mr. Salmonéval egyezően, hanem csak annak felében állapítaná meg. Joggal érvelhetne azzal is, hogy a partnerének az új bérletet mint egységes egészet kell elfogadnia, nem pedig csak annak egy képzeletben meghatározható része illeti meg, figyelemmel arra, hogy az új bérlet önmagában egységes és teljes.

Mindezek alapján a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság döntését részben és akként változtatta meg, hogy az alperes, Mr. Salmon számára – választásától függően – lehetőséget biztosított arra, hogy a másodfokú bíróság által megállapított, bérlőhöz kapcsolódó *trust*-ot a részvényekhez kapcsolódó *trust* váltsa fel akként, hogy a részvények fele, valamint további egy részvény Mr. Salmon, míg a részvények fennmaradó része Mr. Meinhardot illeti meg; egyebekben a másodfokú bíróság döntését helybenhagyta.

VII. Az eset utóélete

A *Meinhard v. Salmon* esetnek az utóélete is izgalmas. A Legfelsőbb Bíróság határozata következtében Mr. Meinhard Mr. Salmonnal közel azonos mértékben részvévé vált a második bérleti jogviszonynak is, amelyben a bérlők részéről komoly befektetések is szükségesek voltak annak érdekében, hogy a Mr. Gerryvel kötött szerződés szerinti beruházásokat megvalósítsák. Ennek keretében 1929-ben a Hotel Bristol épületét lebontották – a források szerint Mr. Salmon maga tette meg az első kalapácsütést –, és 1931 márciusában átadták az Ötödik sugárút 500. szám alatt felépült, lényegesen nagyobb, 59 emeletes irodaépületet, melynek *art deco* terveit az a Shreve, Lamb & Harmon Associates tervezőiroda készítette, amely az Empire State Buildinget is tervezte.³¹

³¹ <http://500fifthavenue.com/overview.html>; Geoffrey P. MILLER (Stuyvesant P. Comfort Professor of Law, New York University): *Meinhard v. Salmon*, New York University Law and Econom-

Hamarosan azonban a nagy gazdasági világválság hatására a gazdasági élet visszaesett, így kereskedelmi célú épületekre, irodákra sem volt kereslet, melynek folytán a projekt komoly veszteségeket szenvedett. Az átadása évében, 1931-ben még csak néhány szintre jelentkeztek bérlők. Mr. Meinhard anyagi hozzájárulásai nélkül valószínűleg a projekt el is bukott volna. Erre tekintettel a források szerint Mr. Salmon minden évben a perbeli döntés évfordulóján egy csokor virágot küldött Ch.J. Cardozo részére.³²

Mr. Meinhard sajnálatos módon nem élvezhette hosszú ideig a perben született győzelmét; 1931-ben, 58 éves korában elhunyt. Cégét, a Morton H. Meinhard & Co. társaságot a C.I.T. Financial Corp. vásárolta fel 1931-ben.³³ A perbeli projektben fennálló érdekeltségét, amely a hagyatéka részét képezte, és amely ekkor épp veszteséges volt, Mr. Salmon vásárolta meg 1934-ben, a gazdasági világválság folytán viszonylag nyomott áron.³⁴

Ch. J. Cardozo, New York Állam Legfelsőbb Bíróságának elnöke 1932-ben az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának bírója lett, és 1938-ban bekövetkezett haláláig az is maradt. Ő maga a *Meinhard v. Salmon* esetet írásaiban csak ritkán említette; 1929-ben barátjának és kollégájának, Felix Frankfurternek írott levelében a következőket jegyezte meg ezzel kapcsolatban: „*a Meinhard v. Salmon eset egyike azoknak, amelyekről néhány kollégám úgy gondolja, hogy jobb a költészete, mint a jogi része. Én úgy gondolom, hogy a jogi része jobb, mint a költészete (amely utóbbit én magam nem tudtam benne felfedezni)*”.³⁵

VIII. A vizsgált eset hatása a 20-21. század társasági jogára

Ch. J. Cardozo indokolása – bár arra igen gyakran hivatkoznak – napjainkra kissé meghaladottá vált,³⁶ elsősorban a jogi oktatás és tudomány területén; ugyanakkor az esetre való bírósági hivatkozások száma a 21. század elején növekvő tendenciát mutat.³⁷

---

ics Working Papers, NELLCO, 2007 (http://lsr.nellco.org/nyu_lewp/105)

³² Prof. Amitai AVIRAM (College of Law, University of Illinois): Business Associations Section 2b: Operating the Partnership (http://home.law.uiuc.edu/~aviram/BA_2b.ppt); Nicholas L. GEORGAKOPOULOS (Professor, University of Connecticut School of Law): *Meinhard v. Salmon and the Economics of Honor*; 1999 Colum. Bus. L. Rev. 137, FN11

³³ http://www.library.hbs.edu/hc/lehman/chrono.html?company=c_i_t_financial_corp

³⁴ Nicholas L. GEORGAKOPOULOS (Professor, University of Connecticut School of Law): *Meinhard v. Salmon and the Economics of Honor*; 1999 Colum. Bus. L. Rev. 137

³⁵ Geoffrey P. MILLER (Stuyvesant P. Comfort Professor of Law, New York University): *Meinhard v. Salmon*, New York University Law and Economics Working Papers, NELLCO, 2007 (http://lsr.nellco.org/nyu_lewp/105)

³⁶ Robert B. THOMPSON: *The Story of Meinhard v. Salmon and Fiduciary Duty's Punctilio*; Vanderbilt University Law School, Public Law and Legal Theory, Working Paper Number 08-44 (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1285705)

³⁷ Robert W. HILLMAN (Fair Business Practices Distinguished Professor of Law, University of California, Davis): *Closely Held Firms and the Common Law of Fiduciary Duty: What Explains*

Társasági viszonyokban az érdekek ütközése mindig is központi kérdés marad, melyet igen gyakran a bíróságok szabad mérlegelésükkel döntenek el; ugyanakkor komoly törekvések történtek azon irányba, hogy a társaságokon belüli viszonyokat vállalati mechanizmusokkal, jogszabályi úton rendezzék.³⁸ Folyamatos viták vannak ugyanakkor a törvényi fiduciáris kötelezettségek köréről és mértékéről. Az 1980-as években felmerült az igény aziránt, hogy a felek, ha úgy kívánják, szerződésükben az egymás közötti viszonyukat másképp rendezzék, különös tekintettel arra is, hogy a modern, nagy részvénytársaságokra a *Meinhard v. Salmon* ügy vállalkozási formája semmiképpen sem erőltethető rá, valamint arra is, hogy az 1980-as évek végén, 1990-es évek elején nagy közkedveltségnek örvendő és széles körben elterjedő *Limited Liability Company* (LLC) társasági formák esetében a felek egymás közötti viszonyait amúgy is túlnyomórészt a szerződésükben rendezték.

A 21. század elején ez a trend megfordult, és ismét előtérbe került a fiduciáris kötelezettség jelentősége, azonban Delaware társasági joga – mely közismerten meghatározó az Egyesült Államokban az ott bejegyzett társaságok nagy száma, valamint ezzel összefüggésben az alaposan kidolgozott társasági szabályok és bírói gyakorlat folytán – továbbra is a szerződéses szabadság elvét helyezi előtérbe.³⁹

IX. Összegezés

Európa társasági joga – köztük hazánké is – folyamatos változásban van; a közeledés az angolszász és kontinentális típusú társasági jogi intézmények között nem hagyható figyelmen kívül. Az Egyesült Államok, mint a legnagyobb gazdasági hatalommal bíró, angolszász típusú állam társasági jogának egyes intézményei folyamatosan beszivárognak a kontinentális jogrendszerekbe is – gondoljunk csak legújabb társasági törvényünk részvénytársaságokat érintő egyes szabályaira. Természetesen ez a folyamat kölcsönös; az Egyesült Államok társasági joga is folyamatosan változik; tükrözik ezt a 20. század végén, 21. század elején elfogadott új társasági jogi modelltörvények, melyekben kontinentális jogi hatások is megfigyelhetők.

A jogrendszerek effajta gyorsuló kölcsönhatásaira, továbbá az angolszász jogrendszer *stare decisis* jellegére tekintettel a történeti fejlődés során született egyes jelentősebb bírósági döntések elemzése a kontinentális jogászok számára is szükségessé válhat. Ehhez kívántam a jelen munkámban az Egyesült Államok jogrendszerével kapcsolatos tanulmányaim során megismert *Meinhard v. Salmon* eset bemutatásával kiindulópontot nyújtani, figyelemmel arra, hogy ezen eset nem csupán

---

the Enduring Qualities of a Punctilio? 41 *Tulsa L. Rev.* 441

³⁸ Del. Code Ann. Title 8 (Corporations) §144 (Interested directors); Model Business Corporation Act 3rd Edition §8.62 (Director's action)

³⁹ Robert B. THOMPSON: The Story of *Meinhard v. Salmon* and Fiduciary Duty's Punctilio; Vanderbilt University Law School, Public Law and Legal Theory, Working Paper Number 08-44 (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1285705)

előremutató közgazdasági hatásai folytán, hanem kiemelkedő bírói retorikája és érvelése folytán is méltán vált a történeti fejlődés során a társasági jog egyik legtöbbit idézett jogesetévé. Ch. J. Cardozo kijelentése a legmagasabb fokú becsületről, mint az elvárt magatartás mértékéről gyakran felbukkan még a 21. századi bírói ítéletekben is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Prof. Amitai AVIRAM (College of Law, University of Illinois): Business Associations Section 2b: Operating the Partnership (http://home.law.uiuc.edu/~aviram/BA_2b.ppt)
- Black's Law Dictionary, Eight Edition, Bryan A. GARNER Editor in Chief, 2004, Thomson – West
- Nicholas L. GEORGAKOPOULOS (Professor, University of Connecticut School of Law): Meinhard v. Salmon and the Economics of Honor; 1999 Colum. Bus. L. Rev. 137, FN11
- Robert W. HILLMAN (Professor of Law, University of California, Davis): Business Partners As Fiduciaries: Reflection on the Limits of Doctrine, 22 Cardozo L. Rev. 51
- Robert W. HILLMAN (Fair Business Practices Distinguished Professor of Law, University of California, Davis): Closely Held Firms and the Common Law of Fiduciary Duty: What Explains the Enduring Qualities of a Punctilio? 41 Tulsa L. Rev. 441
- Robert R. KEATINGE and Ann E. CONAWAY: Keatinge and Conaway on Choice of Business Entity: Selecting Form and Structure For a Closely Held Business; CHOICEBE § 9:2 (2008)
- Geoffrey P. MILLER (Stuyvesant P. Comfort Professor of Law, New York University): Meinhard v. Salmon, New York University Law and Economics Working Papers, NELLCO, 2007 (http://lsr.nellco.org/nyu_lewp/105)
- Prof. Larry E. RIBSTEIN (Mildred Van Voorhis Jones Chair in Law): The Structure of the Fiduciary Relationship, Illinois Law and Working Paper Series, Working Paper No. LE03-003 (http://papers.ssrn.com/pape.tar?abstract_id=397641)
- Robert B. THOMPSON: The Story of Meinhard v. Salmon and Fiduciary Duty's Punctilio; Vanderbilt University Law School, Public Law and Legal Theory, Working Paper Number 08-44 (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1285705)
- WESTLAW-adatbázis: <http://west.thomson.com/westlaw/default.aspx?bridgepageid=11>